

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»
професор**

Олег ТОДОЩАК
«12» _____ 2026 року

ВИСНОВОК

**Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації
Зарічанського Григорія Віталійовича на тему «Правове забезпечення
використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів
господарювання», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі
знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», (тему дисертації
затверджено рішенням Вченої ради Національного університету «Одеська
юридична академія» від 09 листопада 2022 року, протокол № 2)**

Витяг

**з протоколу засідання кафедри господарського права і процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»**

від 11 червня 2026 року (протокол № 12)

Присутні:

завідувач кафедри, д.ю.н., професор Подцерковний О.П.; професор кафедри, д.ю.н., професор Возняковська К.А.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Квасніцька О.О.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Добровольська В.В.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Гофман О.Р.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Попелюк В.П.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Згама А.О.; доцент кафедри, к.ю.н., доцент Будурова Г.М. – науковий керівник; аспірант Зарічанський Г. В.

З присутніх науково-педагогічних працівників кафедри 2 доктора юридичних наук та 6 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Зарічанського Григорія Віталійовича на тему «Правове забезпечення використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Зарічанського Григорія Віталійовича на тему «Правове забезпечення використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання», поданої на здобуття вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризував його об'єкт та предмет, виклав науково-практичну значимість роботи, надав відомості щодо впровадження результатів дослідження.

Обґрунтовуючи вибір дисертаційного дослідження, здобувач зазначає, що в умовах сучасності відбувається парадигма цифрової трансформації відносин власності, у тому числі й щодо різноманітних фінансово-розрахункових відносин між суб'єктами господарювання та об'єктивна необхідність модернізації інструментарію публічного адміністрування. Поява віртуальних активів і процес токенизації традиційних фінансових інструментів фіксують перехід від класичного «речового» чи паперового ринку до дата-центричної цифрової економіки.

Здебільшого децентралізований характер таких активів, відсутність єдиного міжнародного підходу до їх правового статусу, а також стрімке зростання їх економічного значення створюють суттєвий дисбаланс між технологічним розвитком і правовим регулюванням. У результаті, технології розвиваються значно швидше, ніж їхнє використання вдається належним чином врегулювати. У цих умовах, а також зважаючи на активне використання віртуальних активів за останні роки, держави, бізнес та учасники ринку віртуальних активів постають перед необхідністю формування чіткої, ефективної та безпечної правової моделі використання віртуальних активів.

Для України ця проблема є особливо актуальною, оскільки ми перебуваємо на етапі становлення власної моделі правового регулювання ринку віртуальних активів, яка має об'єднувати в собі насамперед вимоги безпеки, інтереси бізнесу та міжнародні стандарти. Значне зростання обсягів операцій з віртуальними активами, а також прагнення інтегруватися в європейський правовий простір зумовлюють потребу у формуванні цілісної системи правового забезпечення використання таких активів у господарській діяльності.

Водночас чинне законодавство України лише частково охоплює правовідносини, що виникають у процесі обігу віртуальних активів. Неповнота правового регулювання, відсутність чітких правил для учасників ринку, неоднозначність у визначенні правового статусу віртуальних активів та їх класифікації створюють ризики правової невизначеності для суб'єктів господарювання, стримують розвиток інновацій, створюють додаткові бар'єри для інвесторів, а також ризики шахрайства.

Особливої уваги потребують питання договірної використання віртуальних активів, їх участі в господарському обороті, включення до статутного капіталу, а також податкового та бухгалтерського обліку операцій з ними. Саме ці аспекти сьогодні є найбільш проблемними через відсутність усталеної практики застосування законодавства та недостатній розвиток доктрини господарського й цивільного права щодо віртуальних економічних інструментів.

У такому контексті формування науково обґрунтованих підходів до правового забезпечення використання віртуальних активів суб'єктами господарювання набуває вагомого теоретичного та практичного значення, що дозволяє не лише усунути існуючі прогалини в законодавстві, але й створити передумови для розвитку конкурентного ринку віртуальних активів, який буде частиною світового ринку.

Отже, ґрунтовне вивчення використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання в аспекті господарсько-правового забезпечення, слід віднести до пріоритетних завдань сучасної юридичної науки, що й зумовлює необхідність їх комплексного аналізу та обґрунтовує актуальність теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. *Мета роботи* полягає у розкритті особливостей використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання в контексті господарсько-правового забезпечення, а також формування обґрунтованих пропозицій щодо комплексного удосконалення їх законодавчого забезпечення.

Відповідно до мети дослідження поставлені такі *завдання*:

- розкрити правову природу віртуальних активів, визначити їхні ознаки та класифікаційні підходи;
- проаналізувати стан правового регулювання віртуальних активів в Україні, виявити існуючі прогалини, колізії та проблеми практичного застосування;
- дослідити зарубіжний досвід регулювання ринку віртуальних активів, визначити перспективність і можливості його імплементації в українське законодавство;
- охарактеризувати правовий статус суб'єктів господарювання, які здійснюють емісію віртуальних активів визначити їх права, обов'язки і межі відповідальності;

- встановити особливості правового регулювання діяльності надавачів послуг, пов'язаних з віртуальними активами;
- проаналізувати договірні конструкції, у межах яких суб'єкти господарювання можуть використовувати віртуальні активи, та виявити проблеми їх юридичного оформлення й практичного застосування;
- визначити правові аспекти внесення віртуальних активів до статутного капіталу юридичних осіб, оцінити їх відповідність чинним нормам корпоративного законодавства;
- окреслити роль державної політики, контролю, обліку та оподаткування у формуванні безпечного та ефективного ринку віртуальних активів;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення правового забезпечення використання віртуальних активів суб'єктами господарювання в Україні.

Об'єкт дослідження складають господарські правовідносини, які виникають з приводу використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання.

Предмет дослідження – господарсько-правове регулювання використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання.

Методи дослідження. Для якісного дослідження було обрано низку методів, що широко використовуються юридичною наукою та наукою господарського права. Серед загально-наукових методів застосовувалися, передусім, діалектичний, системно-структурний, формально-логічний, функціональний метод та метод абстрагування та узагальнення, а серед спеціально-юридичних методів – порівняльно-правовий та формально-юридичний методи. За допомогою діалектичного методу з'ясовано основні поняття щодо тематики дослідження (всі розділи). Системно-структурний метод використовувався для визначення поняття та ознак правової природи віртуальних активів, як об'єктів майнових прав та господарського обороту (підрозділ 1.1). За допомогою функціонального методу розкрито поняття «віртуальні активи», «смарт-контракт», «емітенти та надавачі віртуальних послуг» (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Метод абстрагування та узагальнення застосовувався для вивчення і дослідження існуючих підходів до поняття віртуальних активів, як об'єктів майнових прав та господарського обороту, їх відповідного господарсько-правового забезпечення, суб'єктної характеристики та їх визначення як внеску до статутного капіталу юридичної особи (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.4). Порівняльно-правовий метод сприяв зіставленню віртуальних активів, як об'єктів майнових прав та господарського обороту в Україні та в світі (підрозділ 1.3). За допомогою формально-юридичного методу надана характеристика договірного використання віртуальних активів суб'єктами господарювання, досліджено умови взаємодії державних органів з бізнесом та шляхи вдосконалення державної політики та механізмів контролю у

сфері віртуальних активів та особливості обліку та оподаткування операцій, пов'язаних з віртуальними активами (підрозділи 2.3, 3.1, 3.2).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в науці господарського права України проведено системний аналіз теоретичних та практичних аспектів використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання на основі сучасного законодавства та з урахуванням новітніх науково-теоретичних здобутків у цій сфері. Наукова новизна роботи та особистий внесок автора містяться в таких положеннях та висновках:

у перше:

- доведено недостатність конструкції «нематеріального блага» для визначення місця віртуальних активів у системі об'єктів господарських правовідносин, оскільки вона не відображає функціональної ролі віртуальних активів у господарській діяльності та не дозволяє належним чином визначити особливості їх використання у господарських відносин, зокрема як предмета застави, внеску до статутного капіталу, об'єкта інвестиційної діяльності та елемента інших господарсько-правових конструкцій. У зв'язку з цим запропоновано розглядати віртуальні активи як особливий вид майна суб'єкта господарювання, здатний бути об'єктом господарського обороту, корпоративних правовідносин і забезпечення виконання господарських зобов'язань;

- обґрунтовано, що послуги, пов'язані з оборотом віртуальних активів не обмежуються операціями, пов'язаними з переходом прав на такі активи, а охоплюють також діяльність із зберігання, адміністрування, управління та інформаційного супроводу, у зв'язку з чим з урахуванням регуляторної моделі Регламенту Європейського Союзу про ринки криптоактивів (MiCA) запропоновано розглядати їх як самостійну категорію послуг, пов'язаних з віртуальними активами;

- обґрунтовано, що для цілей внесення віртуальних активів до статутного капіталу юридичної особи визначальним юридичним фактом є не передача права власності у традиційному розумінні, а передача технічно підтвердженого контролю над віртуальним активом, що зумовлено особливостями його цифрової природи та механізмами функціонування технології розподіленого реєстру, підтвердженого позитивним досвідом впровадження у британській та швейцарській моделях регулювання;

- обґрунтоване розмежування економіко-облікової та юридичної характеристик віртуальних активів, відповідно до якого віднесення віртуальних активів до нематеріальних активів для цілей бухгалтерського обліку не визначає їх правовий режим як об'єктів майна суб'єкта господарювання та не виключає застосування до нього спеціальних правових механізмів використання у господарському обороті;

- встановлено закономірність, відповідно до якої ефективність правового регулювання використання віртуальних активів у господарській діяльності перебуває у прямій залежності від рівня законодавчого закріплення

елементів їх правового режиму, тоді як перенесення таких елементів на рівень підзаконного регулювання знижує рівень правової визначеності для суб'єктів господарювання та створює ризик надмірної адміністративної дискреції;

удосконалено:

- класифікацію доктринальних підходів до правової природи віртуальних активів (майновий, зобов'язально-правовий, «третьої категорії», заснований на контролі): встановлено, що жоден із них не є універсальним, оскільки правова природа конкретного активу залежить від його функціонального призначення, ступеня децентралізації та наявності або відсутності майнових прав, які він посвідчує; на цій підставі обґрунтовано доцільність диференційованого підходу до визначення місця різних видів віртуальних активів у системі об'єктів майнових прав і господарського обороту;

- удосконалено підходи до визначення правової природи смарт-контракту шляхом обґрунтування того, що смарт-контракт не є самостійним видом договору, а становить технологічну форму фіксації та виконання домовленостей сторін, яка за наявності передбачених законом ознак може породжувати господарсько-договірні правовідносини, з урахуванням чого визначено, що алгоритмічна автоматизація виконання смарт-контракту не усуває необхідності застосування традиційних правових інститутів, пов'язаних із дійсністю правочину, правосуб'єктністю сторін та судовим захистом порушених прав;

- підходи до визначення правового статусу емітентів та надавачів послуг, пов'язаних з віртуальними активами: встановлено, що цей статус не може бути уніфікованим, оскільки визначається видом активу, його функціями та ступенем централізації; виявлено, що запропонована в Україні модель авторизації надавачів послуг є надмірно бюрократично навантаженою порівняно з функціональним підходом, закріпленим у MiCA, та створює передумови для регуляторного арбітражу;

- на підставі порівняльного аналізу швейцарського, британського та європейського досвіду доведено доцільність запозичення в українське законодавство правових механізмів щодо визначення моменту внеску віртуального активу до статутного капіталу через категорію «технічно підтвердженого контролю» та закріплення базових параметрів правового режиму безпосередньо на законодавчому, а не делегування їх визначення Регулятору.

- підходи до формування моделі обліку та оподаткування операцій з віртуальними активами, встановлено, що на міжнародному рівні відсутня єдина облікова модель, а її вибір залежить від класифікації віртуальних активів як нематеріальних активів, запасів або фінансових інструментів залежить від мети їх утримання. Виявлено, що запропонована в Україні проєктна модель має системний характер, проте містить термінологічну невизначеність, ризик надмірного регуляторного навантаження та потребує узгодження правил обліку й оподаткування з принципами правової визначеності та збалансованості;

набули подальшого розвитку:

- наукові положення щодо закономірності еволюції правового регулювання віртуальних активів в Україні – від фрагментарного застосування норм фінансового моніторингу до спроби формування комплексного правового режиму, яка залишається незавершеною через відкладений характер набрання чинності спеціальним законом та неузгодженість між галузями законодавства;

- порівняльно-правові підходи до аналізу моделей регулювання віртуальних активів: виявлено чотири базові регуляторні моделі: континентально-європейська (MiCA), американська функціональна, британська приватноправова та азійська наглядова, з'ясовано, що для України оптимальною є модель, яка забезпечує баланс між системним публічно-правовим контролем, за зразком MiCA, та приватно-правовою визначеністю статусу віртуальних активів.

Після завершення доповіді Зарічанський Г. В. відповідав, присутніми поставлені такі запитання:

Завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор Подцерковний О. П. запитав щодо особливостей застосування віртуальних активів у період воєнного стану.

Зарічанський Г. В. відповів, що Особливості застосування віртуальних активів у період воєнного стану доводять, що цей інструмент має двосічну природу: він є потужною економічною можливістю для волонтерського руху та виживання бізнесу, але водночас і безпековим викликом. Державний контроль у цій сфері остаточно трансформувався у проактивний цифровий ризик-менеджмент. Спираючись на засади блокчейн-аналітики, превенції та партнерства з легальним комплаєнс-бізнесом, публічна адміністрація забезпечує тонкий баланс: блокує фінансові потоки ворога й обхід капітальних обмежень, водночас зберігаючи цифровий простір вільним для наближення перемоги та євроінтеграції України.

Професор кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор К. А. Возняковська запитала щодо мети застосування віртуальних активів як внеску до статутного капіталу юридичної особи у період воєнного стану.

Зарічанський Г. В. відповів, що в умовах воєнного стану мета застосування полягає у створенні гнучкого, транскордонного та безпечного юридичного механізму капіталізації бізнесу в умовах зруйнованої класичної фінансової логістики. Державний контроль у цій сфері виступає не каральним бар'єром, а аналітичним гарантом: на засадах презумпції добросовісності бізнесу та цифрового моніторингу (*E-audit*) держава підтримує такі інновації, якщо вони зміцнюють економіку та надійно захищені від безпекових ризиків воєнного часу.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Квасніцька О. О. запитала щодо особливостей договірної використання віртуальних активів суб'єктами господарювання у період воєнного стану.

Зарічанський Г. В. відповів, що договірне використання віртуальних активів суб'єктами господарювання в період воєнного стану «без державного контролю» є вимушеним проявом економічної самооборони та адаптивності бізнесу, але водночас формує тотальний правовий вакуум. Така діяльність несе в собі критичні загрози: від неможливості судового захисту прав до кримінально-правового переслідування з боку правоохоронних органів за порушення правил фінансового моніторингу. Сталий розвиток цього інструменту можливий виключно через перехід до розумного, прозорого державного регулювання та комплаєнсу, що має відбутися після завершення повної легалізації ринку ВА в Україні за європейськими стандартами.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Добровольська В. В. запитала щодо поняття та ознак смарт-контракту в контексті проблематики дисертаційного дослідження.

Зарічанський Г. В. відповів, що розглядає смарт-контракт як не просто інноваційний інструмент господарського обороту, а цифрову правову технологію, яка трансформує договірні відносини на засадах автоматизації, незмінності та раціональності. Його застосування дозволяє бізнесу функціонувати в умовах воєнного стану та інфраструктурних криз із високим ступенем автономності, а державі пропонує перехід до прозорого, безвиїзного та об'єктивного цифрового нагляду.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Гофман О.Р.: запитав щодо суттєвих кваліфікаційних ознак суб'єктів господарювання як надавачів послуг, пов'язаних з віртуальними активами.

Зарічанський Г. В. відповів, що суттєві кваліфікаційні ознаки надавачів послуг, пов'язаних з віртуальними активами, трансформують ці суб'єкти з класичних ІТ-компаній у високорегульовані фінансово-технологічні інституції. Державний контроль щодо них базується на принципі «допуск через комплаєнс». Відповідність усім кваліфікаційним ознакам дозволяє суб'єкту господарювання увійти до «зеленої зони» довіри регулятора, що забезпечує легальну інтеграцію українського криптобізнесу в європейський і глобальний економічний простір.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Згама А. О. запитала щодо новел вітчизняного законодавства щодо оподаткування операцій з віртуальними активами.

Зарічанський Г. В. відповів, що новели вітчизняного податкового законодавства у сфері віртуальних активів демонструють перехід держави від

моделі «ігнорування/заборони» до моделі стимулюючого та ризик-орієнтованого регулювання. Запровадження оподаткування виключно чистого прибутку, ПДВ-імунітету та пільгової ставки 5% для виходу у фіат у 2026 році створює унікальне вікно можливостей для легалізації цифрової індустрії. Водночас для суб'єктів господарювання це висуває нову вимогу — побудову надійного фінансового комплаєнсу, оскільки державний контроль у цій сфері стає повністю цифровим та технологічним.

Доцент кафедри господарського права, к.ю.н., доц. Попелюк В. П. запитав щодо світового досвіду правового регулювання діяльності криптобірж та обігу криптовалюти.

Зарічанський Г. В. відповів, що аналіз світового досвіду правового регулювання діяльності криптобірж та обігу криптовалюти свідчить про те, що у сфері публічного адміністрування цифрових інструментів відбувся фундаментальний зсув. Якщо раніше держави реагували на крипторинки точковими заборонами або вичікувальною позицією, то зараз сформувався чіткий глобальний тренд: перехід від політики стримування до повної інституціоналізації та інтеграції цифрових активів у традиційну фінансову систему.

Після відповідей на запитання виступила **науковий керівник** – доцент кафедри господарського права і процесу, к.ю.н., доцент Будурова Ганна Миколаївна.

Науковий керівник зазначила, що в цілому дисертанту вдалося повністю виконати поставлені завдання досліджені завдяки використанню сукупності загально-наукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: діалектичний метод, системно-структурний метод, метод системного аналізу, статистичний метод, порівняльно-правовий метод. З метою отримання достовірних і об'єктивних результатів дослідження усі методи використовувалися у взаємозв'язку та взаємозалежності.

Дисертація має наукову новизну, оскільки є першим у вітчизняній науці господарського права комплексним дослідженням щодо використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання на основі сучасного господарського законодавства.

У дисертації автор з урахуванням сучасних умов аргументовано вказав, що послуги, пов'язані з оборотом віртуальних активів не обмежуються операціями, пов'язаними з переходом прав на такі активи, а охоплюють також діяльність із зберігання, адміністрування, управління та інформаційного супроводу, у зв'язку з чим з урахуванням регуляторної моделі Регламенту Європейського Союзу про ринки криптоактивів (MiCA) запропоновано розглядати їх як самостійну категорію послуг, пов'язаних з віртуальними активами;

Теоретичного та практичного значення набуває розмежування економіко-облікової та юридичної характеристик віртуальних активів, відповідно до якого віднесення віртуальних активів до нематеріальних активів для цілей бухгалтерського обліку не визначає їх правовий режим як об'єктів майна суб'єкта господарювання та не виключає застосування до нього спеціальних правових механізмів використання у господарському обороті.

Доречним є доведення того, що для цілей внесення віртуальних активів до статутного капіталу юридичної особи визначальним юридичним фактом є не передача права власності у традиційному розумінні, а передача технічно підтвердженого контролю над віртуальним активом, що зумовлено особливостями його цифрової природи та механізмами функціонування технології розподіленого реєстру, підтвердженого позитивним досвідом впровадження у британській та швейцарській моделях регулювання.

Слушною є пропозиція автора, щодо встановлення закономірності, відповідно до якої ефективність правового регулювання використання віртуальних активів у господарській діяльності перебуває у прямій залежності від рівня законодавчого закріплення елементів їх правового режиму, тоді як перенесення таких елементів на рівень підзаконного регулювання знижує рівень правової визначеності для суб'єктів господарювання та створює ризик надмірної адміністративної дискреції.

Автором було запропоновано класифікацію доктринальних підходів до правової природи віртуальних активів (майновий, зобов'язально-правовий, «третьої категорії», заснований на контролі): встановлено, що жоден із них не є універсальним, оскільки правова природа конкретного активу залежить від його функціонального призначення, ступеня децентралізації та наявності або відсутності майнових прав, які він посвідчує; на цій підставі обґрунтовано доцільність диференційованого підходу до визначення місця різних видів віртуальних активів у системі об'єктів майнових прав і господарського обороту.

Дисертація містить й інші положення, що мають важливе теоретичне та прикладне значення та наукову новизну.

Основні результати дисертації відображено у 11-ти наукових публікаціях, у тому числі у 4-ох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, у 7-ох тезах доповідей, оприлюднених на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, які розкривають основний зміст дисертації. Наукові публікації містять основні положення та результати дисертаційного дослідження. Положення, що викладені в дисертації, розроблені автором особисто. Наукові ідеї та розробки, що належать співавторам опублікованих праць, у дисертації не використовувалися.

Результати дисертаційного дослідження Г. В. Зарічанського можуть бути використані для подальшої розробки законодавчих пропозицій-змін щодо використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання.

У процесі підготовки дисертації Зарічанський Г. В. плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі, результатом чого є написання дисертаційного дослідження. Здобувач виконав індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план у повному обсязі. Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно.

Щодо загальної оцінки роботи Зарічанського Г. В. у процесі підготовки дисертації, виконання індивідуального плану наукової роботи, а також індивідуального навчального плану вона оцінюється на відмінно.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Зарічанського Григорія Віталійовича на тему «Правове забезпечення використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання» є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає всім встановленим вимогам, може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, галузі знань 08 Право у разовій спеціалізованій вченій раді, а її автор заслуговує, на основі захисту, присвоєння наукового ступеня доктора філософії.

У обговоренні дисертаційного дослідження брали участь:

Завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор Подцерковний О. П., який надав високу оцінку дисертації, кількості та характеру досліджених у ній питань, ґрунтовності дослідження, вдалості та значущості висновків, відмітив слушність пропозицій та рекомендацій. Відзначив відображення основних положень дисертації у публікаціях Зарічанського Г. В. та зауважив щодо більш ретельного аналізу відносно державної політики щодо віртуальних активів. Загалом, висловив підтримку щодо допуску дисертації до публічного захисту.

Професор кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор К. А. Возняковська, яка надала високу оцінку дисертації, кількості та характеру досліджених у ній питань, ґрунтовності дослідження, вдалості та значущості висновків, відмітила слушність пропозицій та рекомендацій. Відзначила відображення основних положень дисертації у публікаціях Зарічанського Г. В. та зауважила щодо сучасного застосування віртуальних активів як ціни та валюти платежу у господарських договорах. Загалом, висловила підтримку щодо допуску дисертації до публічного захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Добровольська В. В., яка надала високу оцінку дисертації, кількості та характеру досліджених у ній питань, ґрунтовності дослідження, вдалості та значущості висновків, відмітила слушність пропозицій та рекомендацій. Відзначила відображення основних положень дисертації у публікаціях Зарічанського Г. В. та звернула увагу на особливості державного контролю щодо обігу віртуальних активів з урахуванням

сучасних воєнних умов господарювання. Робота рекомендована до публічного захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Квасніцька О. О. підкреслила актуальність теми, значущість проблематики для теорії та практики, вдалу архітектуру роботи, правильне розкриття питань, вказаних у роботі, повне досягнення мети та завдань дослідження та зауважила щодо більш широкого тлумачення терміну «віртуальні активи». Висловила думку про доцільність допуску роботи до публічного захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Попелюк В. П. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Вказав на окремі дискусійні питання, які носять рекомендаційний характер, а саме про доцільним розкриття застосування колізійно-правових факторів щодо віртуальних активів. З огляду на актуальність та наукову новизну отриманих результатів, роботу може бути рекомендовано до публічного захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Згама А. О. відзначила обґрунтованість та повноту викладених основних наукових положень та доцільність використання розроблених теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій. та вказала, що автор досить неоднозначно висловлюється щодо диджіталізації господарських розрахунково-фінансових операцій. Загалом, висловила підтримку щодо допуску дисертації до публічного захисту.

Кандидат юридичних наук, доцент Гофман О. Р. відзначив обґрунтованість та повноту викладених основних наукових положень та доцільність використання розроблених теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій. Автор досить неоднозначно висловлюється щодо обліку та оподаткування використання віртуальних активів. Робота рекомендована до публічного захисту.

На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати наступний

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації
Зарічанського Григорія Віталійовича на тему «Правове забезпечення
використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів
господарювання», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі
знань 08 «Право» за спеціальністю
081 «Право»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах сучасності відбувається парадигма цифрової трансформації відносин власності, у тому числі й щодо різноманітних фінансово-розрахункових відносин між суб'єктами господарювання та об'єктивна необхідність модернізації інструментарію публічного адміністрування. Поява віртуальних активів і процес токенизації традиційних фінансових інструментів фіксують перехід від класичного «речового» чи паперового ринку до дата-центричної цифрової економіки.

Здебільшого децентралізований характер таких активів, відсутність єдиного міжнародного підходу до їх правового статусу, а також стрімке зростання їх економічного значення створюють суттєвий дисбаланс між технологічним розвитком і правовим регулюванням. У результаті, технології розвиваються значно швидше, ніж їхнє використання вдається належним чином врегулювати. У цих умовах, а також зважаючи на активне використання віртуальних активів за останні роки, держави, бізнес та учасники ринку віртуальних активів постають перед необхідністю формування чіткої, ефективної та безпечної правової моделі використання віртуальних активів.

Для України ця проблема є особливо актуальною, оскільки ми перебуваємо на етапі становлення власної моделі правового регулювання ринку віртуальних активів, яка має об'єднувати в собі насамперед вимоги безпеки, інтереси бізнесу та міжнародні стандарти. Значне зростання обсягів операцій з віртуальними активами, а також прагнення інтегруватися в європейський правовий простір зумовлюють потребу у формуванні цілісної системи правового забезпечення використання таких активів у господарській діяльності.

Водночас чинне законодавство України лише частково охоплює правовідносини, що виникають у процесі обігу віртуальних активів. Неповнота правового регулювання, відсутність чітких правил для учасників ринку, неоднозначність у визначенні правового статусу віртуальних активів та їх класифікації створюють ризики правової невизначеності для суб'єктів господарювання, стримують розвиток інновацій, створюють додаткові бар'єри для інвесторів, а також ризики шахрайства.

Особливої уваги потребують питання договірної використання віртуальних активів, їх участі в господарському обороті, включення до статутного капіталу, а також податкового та бухгалтерського обліку операцій з ними. Саме ці аспекти сьогодні є найбільш проблемними через відсутність усталеної практики застосування законодавства та недостатній розвиток доктрини господарського й цивільного права щодо віртуальних економічних інструментів.

У такому контексті формування науково обґрунтованих підходів до правового забезпечення використання віртуальних активів суб'єктами господарювання набуває вагомого теоретичного та практичного значення, що дозволяє не лише усунути існуючі прогалини в законодавстві, але й створити

передумови для розвитку конкурентного ринку віртуальних активів, який буде частиною світового ринку.

Отже, ґрунтовне вивчення використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання в аспекті господарсько-правового забезпечення, слід віднести до пріоритетних завдань сучасної юридичної науки, що й зумовлює необхідність їх комплексного аналізу та обґрунтовує актуальність теми дослідження.

Теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних правознавців у галузі господарського, цивільного та міжнародного права: С. М. Аксюкова, В. М. Болдирева, К. А. Возняковської, Р. А. Джабраїлова, В. В. Добровольської, С. О. Грицай, А. А. Кудь, М. П. Кучерявенко, Р. А. Майданик, О. А. Музика-Стефанчук, К. Г. Некіт, Н. Б. Побіянської, О. П. Подцерковного, В. В. Резнікової, Є. М. Смичок, Н. А. Федосенко, Н. С. Хатнюк, В. О. Яроцького та інших. У їхніх роботах було висвітлено окремі правові питання стосовно особливостей та порядку використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до: а) теми науково-дослідної роботи кафедри «Господарсько-правові засоби забезпечення випереджального економічного розвитку України» на 2021–2025 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» (державний реєстраційний номер 0122U000266); б) теми науково-дослідної роботи кафедри «Трансформація господарських та господарсько-процесуальних засобів під впливом безпекових, соціальних та євроінтеграційних детермінант» на 2026–2030 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Соціально політична стабільність в період воєнних та поствоєнних трансформацій: правові, економічні, гуманітарні, інноваційно-технічні можливості в цифрову еру» (державний реєстраційний номер 0126U000107).

Мета і завдання дослідження. *Мета роботи* полягає у розкритті особливостей використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання в контексті господарсько-правового забезпечення, а також формування обґрунтованих пропозицій щодо комплексного удосконалення їх законодавчого забезпечення.

Відповідно до мети дослідження поставлені такі *завдання*:

- розкрити правову природу віртуальних активів, визначити їхні ознаки та класифікаційні підходи;
- проаналізувати стан правового регулювання віртуальних активів в Україні, виявити існуючі прогалини, колізії та проблеми практичного застосування;

- дослідити зарубіжний досвід регулювання ринку віртуальних активів, визначити перспективність і можливості його імплементації в українське законодавство;

- охарактеризувати правовий статус суб'єктів господарювання, які здійснюють емісію віртуальних активів визначити їх права, обов'язки і межі відповідальності;

- встановити особливості правового регулювання діяльності надавачів послуг, пов'язаних з віртуальними активами;

- проаналізувати договірні конструкції, у межах яких суб'єкти господарювання можуть використовувати віртуальні активи, та виявити проблеми їх юридичного оформлення й практичного застосування;

- визначити правові аспекти внесення віртуальних активів до статутного капіталу юридичних осіб, оцінити їх відповідність чинним нормам корпоративного законодавства;

- окреслити роль державної політики, контролю, обліку та оподаткування у формуванні безпечного та ефективного ринку віртуальних активів;

- розробити пропозиції щодо вдосконалення правового забезпечення використання віртуальних активів суб'єктами господарювання в Україні.

Об'єкт дослідження складають господарські правовідносини, які виникають з приводу використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання.

Предмет дослідження – господарсько-правове регулювання використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання.

Методи дослідження. Для якісного дослідження було обрано низку методів, що широко використовуються юридичною наукою та наукою господарського права. Серед загально-наукових методів застосовувалися, передусім, діалектичний, системно-структурний, формально-логічний, функціональний метод та метод абстрагування та узагальнення, а серед спеціально-юридичних методів – порівняльно-правовий та формально-юридичний методи. За допомогою діалектичного методу з'ясовано основні поняття щодо тематики дослідження (всі розділи). Системно-структурний метод використовувався для визначення поняття та ознак правової природи віртуальних активів, як об'єктів майнових прав та господарського обороту (підрозділ 1.1). За допомогою функціонального методу розкрито поняття «віртуальні активи», «смайт-контракт», «емітенти та надавачі віртуальних послуг» (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2). Метод абстрагування та узагальнення застосовувався для вивчення і дослідження існуючих підходів до поняття віртуальних активів, як об'єктів майнових прав та господарського обороту, їх відповідного господарсько-правового забезпечення, суб'єктної характеристики та їх визначення як внеску до статутного капіталу юридичної особи (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.4). Порівняльно-правовий метод сприяв

зіставленню віртуальних активів, як об'єктів майнових прав та господарського обороту в Україні та в світі (підрозділ 1.3). За допомогою формально-юридичного методу надана характеристика договірному використанню віртуальних активів суб'єктами господарювання, досліджено умови взаємодії державних органів з бізнесом та шляхи вдосконалення державної політики та механізмів контролю у сфері віртуальних активів та особливості обліку та оподаткування операцій, пов'язаних з віртуальними активами (підрозділи 2.3, 3.1, 3.2).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в науці господарського права України проведено системний аналіз теоретичних та практичних аспектів використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання на основі сучасного законодавства та з урахуванням новітніх науково-теоретичних здобутків у цій сфері. Наукова новизна роботи та особистий внесок автора містяться в таких положеннях та висновках:

уперше:

- доведено недостатність конструкції «нематеріального блага» для визначення місця віртуальних активів у системі об'єктів господарських правовідносин, оскільки вона не відображає функціональної ролі віртуальних активів у господарській діяльності та не дозволяє належним чином визначити особливості їх використання у господарських відносин, зокрема як предмета застави, внеску до статутного капіталу, об'єкта інвестиційної діяльності та елемента інших господарсько-правових конструкцій. У зв'язку з цим запропоновано розглядати віртуальні активи як особливий вид майна суб'єкта господарювання, здатний бути об'єктом господарського обороту, корпоративних правовідносин і забезпечення виконання господарських зобов'язань;

- обґрунтовано, що послуги, пов'язані з оборотом віртуальних активів не обмежуються операціями, пов'язаними з переходом прав на такі активи, а охоплюють також діяльність із зберігання, адміністрування, управління та інформаційного супроводу, у зв'язку з чим з урахуванням регуляторної моделі Регламенту Європейського Союзу про ринки криптоактивів (MiCA) запропоновано розглядати їх як самостійну категорію послуг, пов'язаних з віртуальними активами;

- обґрунтовано, що для цілей внесення віртуальних активів до статутного капіталу юридичної особи визначальним юридичним фактом є не передача права власності у традиційному розумінні, а передача технічно підтвердженого контролю над віртуальним активом, що зумовлено особливостями його цифрової природи та механізмами функціонування технології розподіленого реєстру, підтвердженого позитивним досвідом впровадження у британській та швейцарській моделях регулювання;

- обґрунтоване розмежування економіко-облікової та юридичної характеристик віртуальних активів, відповідно до якого віднесення віртуальних активів до нематеріальних активів для цілей бухгалтерського обліку не визначає їх правовий режим як об'єктів майна суб'єкта господарювання та не виключає

застосування до нього спеціальних правових механізмів використання у господарському обороті;

- встановлено закономірність, відповідно до якої ефективність правового регулювання використання віртуальних активів у господарській діяльності перебуває у прямій залежності від рівня законодавчого закріплення елементів їх правового режиму, тоді як перенесення таких елементів на рівень підзаконного регулювання знижує рівень правової визначеності для суб'єктів господарювання та створює ризик надмірної адміністративної дискреції;

удосконалено:

- класифікацію доктринальних підходів до правової природи віртуальних активів (майновий, зобов'язально-правовий, «третьої категорії», заснований на контролі): встановлено, що жоден із них не є універсальним, оскільки правова природа конкретного активу залежить від його функціонального призначення, ступеня децентралізації та наявності або відсутності майнових прав, які він посвідчує; на цій підставі обґрунтовано доцільність диференційованого підходу до визначення місця різних видів віртуальних активів у системі об'єктів майнових прав і господарського обороту;

- удосконалено підходи до визначення правової природи смарт-контракту шляхом обґрунтування того, що смарт-контракт не є самостійним видом договору, а становить технологічну форму фіксації та виконання домовленостей сторін, яка за наявності передбачених законом ознак може породжувати господарсько-договірні правовідносини, з урахуванням чого визначено, що алгоритмічна автоматизація виконання смарт-контракту не усуває необхідності застосування традиційних правових інститутів, пов'язаних із дійсністю правочину, правосуб'єктністю сторін та судовим захистом порушених прав;

- підходи до визначення правового статусу емітентів та надавачів послуг, пов'язаних з віртуальними активами: встановлено, що цей статус не може бути уніфікованим, оскільки визначається видом активу, його функціями та ступенем централізації; виявлено, що запропонована в Україні модель авторизації надавачів послуг є надмірно бюрократично навантаженою порівняно з функціональним підходом, закріпленим у MiCA, та створює передумови для регуляторного арбітражу;

- на підставі порівняльного аналізу швейцарського, британського та європейського досвіду доведено доцільність запозичення в українське законодавство правових механізмів щодо визначення моменту внеску віртуального активу до статутного капіталу через категорію «технічно підтвердженого контролю» та закріплення базових параметрів правового режиму безпосередньо на законодавчому, а не делегування їх визначення Регулятору.

- підходи до формування моделі обліку та оподаткування операцій з віртуальними активами, встановлено, що на міжнародному рівні відсутня єдина облікова модель, а її вибір залежить від класифікації віртуальних активів як

нематеріальних активів, запасів або фінансових інструментів залежить від мети їх утримання. Виявлено, що запропонована в Україні проєктна модель має системний характер, проте містить термінологічну невизначеність, ризик надмірного регуляторного навантаження та потребує узгодження правил обліку й оподаткування з принципами правової визначеності та збалансованості;

набули подальшого розвитку:

- наукові положення щодо закономірності еволюції правового регулювання віртуальних активів в Україні – від фрагментарного застосування норм фінансового моніторингу до спроби формування комплексного правового режиму, яка залишається незавершеною через відкладений характер набрання чинності спеціальним законом та неузгодженість між галузями законодавства;

- порівняльно-правові підходи до аналізу моделей регулювання віртуальних активів: виявлено чотири базові регуляторні моделі: континентально-європейська (MiCA), американська функціональна, британська приватноправова та азійська наглядова, з'ясовано, що для України оптимальною є модель, яка забезпечує баланс між системним публічно-правовим контролем, за зразком MiCA, та приватно-правовою визначеністю статусу віртуальних активів.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в роботі висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані:

- у науково-дослідницькій роботі – для подальшої розробки проблем щодо використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання, при написанні наукових робіт із цієї проблематики;

- у нормотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства України, зокрема при внесенні змін та доповнень до Цивільного кодексу України, законів України «Про віртуальні активи», «Про цифровий контент та цифрові послуги», тощо;

- у правозастосовній діяльності – у роботі органів державної влади, органів місцевого самоврядування та судової влади для вдосконалення відносин щодо використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання;

- у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Господарське право», «Контрактне право», спецкурсів «Проблеми господарського права», «Грошові зобов'язання», а також при підготовці підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій із зазначених дисциплін (акт впровадження в діяльність Адвокатського об'єднання «ЧОРНОУС І ПАРТНЕРИ»).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, результати якої одержані автором самостійно. Низка наукових публікацій виконана у співпраці з науковим керівником, доцентом Г. М. Будуровою. У науковій праці «Проблеми правового регулювання діяльності з надання послуг, пов'язаних з віртуальними активами» здобувачем особисто зазначено, що потрібно враховувати, що ринок послуг, пов'язаних з віртуальними активами в Україні, як і в Європейському Союзі, перебуває в

постійному розвитку, наприклад в ЄС вирішується питання правового врегулювання послуг кредитування та позики криптоактивів, а тому в найближчому майбутньому перелік таких послуг, буде розширений, у тому числі, цілком ймовірно, послугами, результатом яких не буде оборот віртуальних активів.

У статті «Проблеми правового регулювання внесення віртуальних активів до статутного капіталу господарських організацій» автором обґрунтовується необхідність комплексного нормативного врегулювання, яке має включати не лише визначення правового статусу віртуальних активів, а й встановлення чіткого порядку внесення віртуальних активів до статутного капіталу господарських організацій, грошової оцінки та правил їх обліку на балансі підприємств.

У статті «Договірне використання віртуальних активів суб'єктами господарювання» автором зроблено висновок, що ефективне використання віртуальних активів у договірних відносинах, зокрема у формі смарт-контрактів, можливе лише за умови чіткого нормативного закріплення правового статусу віртуальних активів, порядку укладення та виконання смарт-контрактів.

У статті «Суб'єкти господарювання як надавачі послуг, пов'язаних з віртуальними активами» автором зроблено висновок про доцільність удосконалення українського законодавства шляхом запровадження чітких, передбачуваних і водночас гнучких правил авторизації постачальників послуг у сфері віртуальних активів, введення пілотних режимів у вигляді «регуляторних пісочниць».

Апробація і публікація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи пройшли апробацію на сімох міжнародних науково-практичних та всеукраїнських конференціях: всеукраїнській науково-практичній конференції «Приватне право в умовах війни» (15 листопада 2022 року, м. Одеса) – особиста участь; XVII міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна цивілістика: тенденції розвитку права під час воєнного стану» (21 квітня 2023 року, м. Одеса) - особиста участь; всеукраїнській науково-практичній конференції «Новели цивільного процесуального законодавства: цивільна юрисдикція, процесуальні строки» (08 квітня 2024 року, м. Одеса) – особиста участь; міжнародній науково-практичній конференції «Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів» (26 квітня 2024 року, м. Одеса) - особиста участь; міжнародній науково-практичній конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» (16 травня 2025 року, м. Одеса) - особиста участь; III Всеукраїнській науково-практичній конференції до Дня науки «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених» (15 травня 2025 року, м. Київ) - заочна участь; міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики» (22 квітня 2026 року, м. Одеса) - особиста участь.

Публікації. Основні теоретичні та практичні висновки, положення і пропозиції дисертаційного дослідження викладені у 4 наукових статтях, які опубліковані у фахових виданнях із юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України, та 7 тезах доповідей (на міжнародних науково-практичних та всеукраїнських конференціях).

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Зарічанський Г. В., Будурова Г. М. Проблеми правового регулювання діяльності з надання послуг, пов'язаних з віртуальними активами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 196–198. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-1/42>.
2. Зарічанський Г. В. Проблеми правового регулювання внесення віртуальних активів до статутного капіталу господарських організацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 7. С. 90–93. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-7/19>.
3. Зарічанський Г. В. Договірне використання віртуальних активів суб'єктами господарювання. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. № 4. С. 45–50. URL: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.4.8>.
4. Зарічанський Г. В. Суб'єкти господарювання як надавачі послуг, пов'язаних з віртуальними активами. *Юридичний бюлетень*. 2025. № 38. С. 15–22. URL: <https://doi.org/10.32850/lb2414-4207.2025.38.02>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Зарічанський Г. В. Проблеми правового регулювання віртуальних активів в умовах війни. Приватне право в умовах війни : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 15 листопада 2022 р.) / за заг. ред.: д. ю. н., проф. Є. Харитонova, д. ю. н., проф. І. Давидової; НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2022. С. 609-613.
2. Зарічанський Г. В. До питання про види віртуальних активів за українським та зарубіжним законодавством. Сучасна цивілістика: тенденції розвитку права під час воєнного стану: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф., 21 квіт. 2023 р., м. Одеса / за заг. ред. С. В. Ківалова ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Ф-т цивіл. та госп. юстиції. Одеса : Юридична література, 2023. С. 217-221.
3. Зарічанський Г. В. Розмежування господарської та цивільної юрисдикції у спорах, пов'язаних з віртуальними активами. Новели цивільного процесуального законодавства: цивільна юрисдикція, процесуальні строки : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 8 квітня 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Н.

- Ю. Голубевої ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. С. 82-85.
4. Зарічанський Г. В. Світовий досвід правового регулювання діяльності криптобірж та обігу криптовалюти. Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2024. С. 705-707.
5. Зарічанський Г. В. Віртуальні активи як об'єкт договірних зобов'язань у господарській діяльності. Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 трав. 2025 р.) : у 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2025. Т. 2. С. 282-284.
6. Зарічанський Г.В. Новели українського законодавства щодо оподаткування операцій з віртуальними активами. Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки (м. Київ, 15 травня 2025 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. С. 161-164.
7. Зарічанський Г. В. Проблеми визначення поняття смарт-контракту. Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2026. Т. 2. С. 277-279.

Характеристика особистості здобувача. У 2022 році закінчив Національний університет «Одеська юридична академія» та отримав повну вищу освіту за спеціальністю 081 «Право» і здобув кваліфікацію магістра права. У червні 2019 року був працевлаштований в Українсько-американське спільне підприємство «ТРЕЙС» на посаду юрисконсульта, де пропрацював по травень 2026 року. В 2022 році вступив до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія». У листопаді 2024 року отримав Свідоцтво на право зайняття адвокатською діяльністю, з цього часу займається індивідуальною адвокатською діяльністю.

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення, які виносяться на захист, розроблені автором особисто.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Зарічанського Григорія Віталійовича на тему «Правове забезпечення використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання», відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами) та **рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

У результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 7 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи Зарічанського Григорія Віталійовича до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді. Науковий керівник Будурова Г. М. участі в голосуванні не брала.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Зарічанського Григорія Віталійовича на тему «Правове забезпечення використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Зарічанського Григорія Віталійовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

3. Рекомендувати дисертацію Зарічанського Григорія Віталійовича на тему «Правове забезпечення використання віртуальних активів у діяльності суб'єктів господарювання» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді наступний склад разової спеціалізованої вченої ради для проведення публічного захисту:

Голова разової спеціалізованої вченої ради: завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор Подцерковний Олег Петрович.

Рецензент: д.ю.н., професорка кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», професорка Возняковська Крістіна Анатоліївна.

Рецензент: к.ю.н., доцентка кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», доцентка Добровольська Володимира Володимирівна.

Офіційний опонент: д.ю.н., професорка кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професорка, академік (дійсний член) Української технологічної академії Пацурія Ніно Бондовна;

Офіційний опонент: д.ю.н., професор, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України», завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Джабраїлов Руслан Аятшахович.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 7; проти – немає; утримались – немає; науковий керівник участі у голосуванні не брала.

**Головуючий на засіданні,
завідувач кафедри господарського права
і процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор**

Олег ПОДЦЕРКОВНИЙ